

Українська
Мережа
за Права
Дитини

ПАРТНЕРСТВО
КОЖНІЙ ДИТИНИ

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Патронаж над дитиною: що потрібно знати?

презентація для фахівців та кандидатів

2024 рік

Що таке патронат над дитиною?

Це комплексна **послуга**, що передбачає тимчасовий догляд, виховання та реабілітацію дитини в сім'ї патронатного вихователя.

Її надає **патронатний вихователі і помічник** (як правило це повнолітній член сім'ї, проте може бути інша повнолітня особа).

Дитина чи діти перебувають під патронатом:

- **у період подолання батьками складних життєвих обставин** (СЖО);
- **та/або у період ухвалення рішення щодо подальшої долі дитини** (усиновлення, влаштування до прийомної сім'ї, ДБСТ, під опіку тощо), якщо неможливо повернути дитину в сім'ю.

Які обов'язки патронатного вихователя?

Відповідно до ст. 255 [Сімейного кодексу України](#) патронатний вихователь зобов'язаний:

Створити дитині умови для проживання, навчання, розвитку.

Забезпечити доступ до послуг, визначених договором про патронат над дитиною.

Забезпечити одягом, взуттям, харчуванням, засобами для навчання і розвитку тощо (на це держава виділяє кошти – залежно від віку дитини – від 2,5 прожиткового мінімуму на місяць).

Сприяти контактам дитини з батьками, іншими законними представниками, родичами, крім випадків, коли батьки позбавлені батьківських прав або в судовому порядку обмежені у праві спілкування з дитиною.

«Патронат над дитиною — надзвичайно важлива і необхідна послуга. Завдяки патронату дитина уникає зайвого стресу і травмування у випадку, якщо вона опинилась у складній життєвій ситуації.

Дитина опиняється в родині, у квартирі, будинку... не в закладі, де багато дітей. Навіть якщо є потреба перебувати в лікарні на обстеженні чи лікуванні — вона буде з патронатним вихователем — з одним дорослим, який не байдужий до неї»

Світлана Забава,
експертка із захисту дитини та супервізії
ГС «Українська мережа за права дитини».

Хто може бути кандигатом в патронатні вихователі?

Може бути **повнолітня особа**, в тому числі фізична особа-підприємець, яка має бажання виконувати обов'язки патронатного вихователя на професійній основі.

Також кандигат повинен мати:

- досвід виховання дитини;
- відповідні житлові умови у своїй оселі, щоб надавати послуги з догляду, виховання й реабілітації дитини;
- кандигата у помічники патронатного вихователя.

Для початку роботи кандигат у патронатні вихователі та помічник мають пройти відповідне навчання та отримати рекомендацію.

Хто може бути кандигатом в помічники патронатного вихователя?

Повнолітня особа:

- **член сім'ї** кандигата в патронатні вихователі

- **інша повнолітня особа**, яка виявила бажання надавати допомогу у догляді за дітьми, влаштованими до сім'ї патронатного вихователя, відповідає вимогам та пройшла навчальний курс підготовки спільно з кандигатом у патронатні вихователі.

Наприклад, поряд живе знайома жінка (чоловік) чи родичка, людина з якою погодилась працювати кандигат у патронатні вихователі.

Якщо у патронатного вихователя немає кандигата в помічники, то Служба у справах дітей, Центр з надання соціальних послуг або Центр зайнятості надають допомогу у пошуку особи, яка готова бути помічником.

Хто не може бути кандидатом у патронатні вихователі та помічники?

- обмежені у гідності;
- визнані негідними;
- позбавлені батьківських прав, якщо ці права не були поновлені;
- були усиновителями (опікунами, піклувальниками, прийомними батьками, батьками-вихователями) іншої дитини, але усиновлення було скасовано або визнано недійсним (було припинено опіку, піклування чи діяльність прийомної сім'ї або дитячого будинку сімейного типу) з їхньої вини;
- перебувають на обліку або на лікуванні у психоневрологічному чи наркологічному диспансері;
- зловживають алкогольними напоями або наркотичними засобами;
- не мають постійного місця проживання та постійного заробітку (доходу);

Також, **патронатним вихователем не може бути** той, хто виховує власних дітей до 3 років, дитину з інвалідністю, яка має обмеження життєдіяльності, є опікуном, піклувальником, прийомним батьком/матір'ю чи батьком/матір'ю-вихователем. Це зроблено з урахуванням найкращих інтересів дітей, які вже виховуються в сім'ї.

Хто не може бути кандидатом у патронатні вихователі та помічники?

- страждають на хвороби, перелік яких затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;
- є іноземцями, які не перебувають у шлюбі, крім випадків, коли іноземець є родичем дитини;
- були засуджені за кримінальні правопорушення проти життя і здоров'я, волі, честі та гідності, статевої свободи та статевої недоторканості особи, проти громадської безпеки, громадського порядку та моральності, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів..., [або мають непогашену чи не зняту в установленому законом порядку судимість за вчинення інших кримінальних правопорушень](#);
- за станом здоров'я потребують постійного стороннього догляду;
- є особами без громадянства;
- перебувають у шлюбі з особою, яка відповідно до пунктів 3, 4, 5, 6, 8 і 10 [статті 212 СК України](#) не може бути усиновителем.
- інші особи, інтереси яких суперечать інтересам дитини.

Найбільше щастя — коли діти повертаються до своєї сім'ї. Але для цього батькам потрібно докласти багато зусиль, розв'язати свої проблеми та насамперед повернути довіру дітей.

Ми маємо такий досвід і досі спілкуємось з цією родиною, яким вдалось зберегти сім'ю. Батько вчасно визнав, що не справляється з трьома дітьми, і звернувся до служби у справах дітей. Доки малеча перебувала у нас під патронатом, він вирішив свої питання. Так двоє братів та сестричка повернулися додому.

Інна та Микола Ткачук
Патронатні вихователі (Вінничина)

Історія на vn.20minut.ua

Яких дітей влаштовують під патронат?

До сім'ї патронатного вихователя можуть бути влаштовані **діти, які перебувають у складних життєвих обставинах**, батьки яких не можуть (чи не хочуть, або не здатні) забезпечувати їх потреби у розвитку. У тому числі:

діти, які залишилися без батьківського піклування;

діти, батьки яких **тимчасово не можуть виконувати батьківські обов'язки** і звернулись із заявою до Служби у справах дітей про тимчасове влаштування дитини

малолітні чи **неповнолітні вагітні**, а також неповнолітні **породіллі з немовлям**, які залишилися без батьківського піклування або перебувають у складних життєвих обставинах.

Важливо: у сім'ю патронатного вихователя можуть бути одночасно влаштовані діти, які є рідними братами /сестрами, або діти, які виховувалися в одній сім'ї. **Виключення:** загальна кількість дітей визначається наявністю умов для проживання, догляду, виховання та реабілітації кожної такої дитини, зазначених у договорі про умови запровадження патронату.

Скільки часу перебувають діти у патронатній сім'ї?

За законом, діти у патронатній родині можуть перебувати **до трьох місяців** (оптимальний термін).

Служба у справах дітей має ухвалити рішення:

- дитина повертається в біологічну сім'ю;
- чи їй шукають іншу сім'ю..

У разі потреби, за рішенням органу опіки та піклування термін може бути продовжений до **6 місяців**.

Під час надзвичайного або воєнного стану **строк перебування дитини під патронатом може бути продовжено більше ніж на 6 місяців:**

- на період розгляду судом справи про позбавлення батьків дитини батьківських прав;
- або відібрання дитини у батьків без позбавлення батьківських прав, але не довше ніж на 1 місяць після набрання законної сили рішенням суду

Важливо: термін перебування визначається потребою, з урахуванням обставин, які спричинили влаштування.

“ Оптимальний термін перебування дитини під патронатом — до 3 місяців. Однак, дуже часто цього часу не вистачає, щоб сім'я поголала складні життєві обставини. В громадах не вистачає фахівців з соціальної роботи, які мають надавати професійну підтримку таким сім'ям.

Ще великою проблемою є довгий процес судового розгляду справ дитини та її батьків. Ці та інші причини провокують довготривале перебування дитини під патронатом. А діти за цей час звикають, хочуть залишитись назавжди у сім'ї патронатного вихователя. Не зважаючи на те, що ми завжди пояснюємо малечі, що вони у нас тимчасово, у гостях.

Це дещо ускладнює роботу, адже і діти, і дорослі звикають одне до одного. ”

Наталія Дугко

Перша патронатна вихователька

Читайте історію Наталі на [hromadske](https://hromadske.org)

Які кроки потрібно пройти кандидатам, щоб стати патронатними вихователями?

Процедура створення патронатної сім'ї може займати декілька місяців. Кожен охочий має пройти орієнтовно шість кроків

Крок 1. Звернутися до Служби у справах дітей за місцем свого проживання.

Контакти та адреси можна знайти в інтернеті, на сайтах міських та обласних адміністрацій. Наприклад, у Києві працюють десять районних відділів Служб у справах дітей.

Крок 2. Подати заяву про намір стати патронатним вихователем та необхідні документи:

- **заяву про згоду на влаштування дитини** до сім'ї патронатного вихователя від усіх членів сім'ї, а також осіб, які фактично проживають разом з кандидатом у патронатні вихователі, в тому числі біологічних дітей, якщо вони досягли такого віку та розвитку, що можуть її висловити;
- **висновки про стан здоров'я кандидата** у патронатні вихователі, добровільного помічника та осіб, які фактично проживають разом з ним, складені за формою згідно з додатками 4 і 5 до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866 [«Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини»](#);
- довідки про **відсутність (наявність) судимості** або обмежень, передбачених кримінальним процесуальним законодавством, кандидата у патронатні вихователі та членів сім'ї, які досягли 14-річного віку і проживають разом з ним;

Які кроки потрібно пройти кандидатам, щоб стати патронатними вихователями?

А також потрібно надати копії таких документів:

- **паспортів** кандидата у патронатні вихователі та добровільного помічника або за технічної можливості електронні копії паспорта громадянина України (через портал «Дія»)
- **свідоцтва про шлюб** або інший документ, що підтверджує родинні стосунки або сімейні відносини кандидата у патронатні вихователі та добровільного помічника;
- документа, що підтверджує **право власності** або користування житловим приміщенням.

Крок 3.

Пройти первинний візбір та отримати направлення на навчання.

Служба у справах дітей аналізує подані документи та разом з працівниками соціального закладу обстежує сімейну ситуацію та умови проживання кандидата у патронатні вихователі, а також оцінюють психологічну сумісність кандидата в патронатні вихователі та кандидата в помічники. У разі позитивного результату видають направлення на навчання.

Крок 4.

Пройти навчання та отримати рекомендацію про можливість надання послуги патронату (1 місяць).

Підготовку кандидата у патронатні вихователі проходить разом зі своїм кандидатом у помічники. Навчання організовує обласний центр соціальних служб. Останній етап навчання **тренери проводять вдома у патронатного вихователя**. На місці тестують наявні умови на відповідність безпеки, комфортності для дитини, програють сценарії різних ситуацій, що можуть трапитись при наданні послуги патронату над дитиною.

Які кроки потрібно пройти кандидатам, щоб стати патронатними вихователями?

Крок 5.

Укласти договір про умови запровадження патронату (створення сім'ї патронатного вихователя).

Його підписує патронатний вихователь зі Службою у справах сімей. Впродовж 3 днів інформацію про патронатного вихователя та добровільного помічника вносять до Єдиного банку даних про сімей-сиріт, сімей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів.

Крок 6.

Отримати поворотну фінансову допомогу – резервні кошти.

Патронатній родині можуть виділити поворотні кошти, коли до них привозять влаштовувати сімей. 10-12 тисяч гривень на одяг, їжу та інші потреби сімей.

Патронатний вихователь та його помічник мають раз на рік проходити обов'язкове медичне обстеження та навчання з підвищення кваліфікації.

Поради для кандидатів в патронатні вихователі від Наталі Сокурєнко:

Має бути **вірна мотивація** —
допомога дітям. Робота
у патронаті дуже важка
в першу чергу психологічно.

Ті, хто приходять у
патронат заради грошей —
відпадають ще на етапі
навчання чи надовго не
затримуються.

Ви маєте пам'ятати,
що **діти з Вами тимчасово**
і що Ви маєте готувати їх
до повернення
в біологічну сім'ю, або до
усиновлення (чи іншої
сімейної форми виховання).

Ми не маємо чекати, що нам
хтось на тарілці принесе
гуманітарну допомогу чи
допоможуть влаштувати
дитину в садок. Ми **маємо**
самі знайти сили та
ресурси подолати ці та інші
виклики, щоб допомогти
дитині тут і зараз.

Мені як патронатній
виховательці **потрібно бути**
трохи юристкою,
психологинєю, вчителькою,
медсестрою. Потрібно
вивчати інформацію про
дитячу психологію, розуміти
підходи до виховання, знати
як надавати медичну
допомогу, оформлювати
оговір та складати акт.

Щоб не робили вихованці,
потрібно пам'ятати, що
вони травмовані діти.
Тільки **великою любов'ю та**
терпінням їх можна зцілити.

Як саме відбувається влаштування дитини до патронатної сім'ї?

Передача дитини до сім'ї патронатного вихователя **здійснюється за наказом служби та акта про факт передачі дитини** за формою Прийняття наказу служби про передачу дитини до сім'ї патронатного вихователя здійснюється на підставі одного з таких документів:

Підставами для наказу про влаштування дитини може бути ОДИН з документів:

- акт про покинуту чи знайдену дитину;
- акт про дитину, яку матір або батько, інші родичі або законні представники відмовилися забрати з пологового будинку, іншого закладу охорони здоров'я;
- акт проведення оцінки рівня безпеки дитини;
- акт про виявлення розлученої із сім'єю дитини, яка не є громадянином України.
- заяви/звернення про влаштування дитини від батька, матері, **чи самої дитини**, в якій зазначені складні життєві обставини, що підтверджують необхідність влаштування дитини до сім'ї патронатного вихователя.

Орган опіки та піклування протягом 7 робочих днів з моменту передачі дитини приймає рішення/розпорядження про її влаштування до сім'ї патронатного вихователя з урахуванням дати, зазначеної в акті про факт передачі дитини, та укладає [договір про патронат над дитиною](#).

Якщо дитину влаштовують до патронатної сім'ї за заявою батьків (законних представників), то вони будуть однією із сторін зазначеного договору про патронат.

Чи можуть біологічні батьки контактувати з дитиною, яка під патронатом?

Так, якщо:

- дитина влаштована до патронатної сім'ї за заявою батьків;
- у договорі про патронат над дитиною не встановлені обмеження чи умови такого спілкування.

При влаштуванні дитини в сім'ю патронатного вихователя її **батьки не звільняються від обов'язку щодо утримання дитини.**

“

Соціальні служби у справах дітей (ССД) справедливі. Батькам завжди дають шанс змінитись. Якщо вони ним не скористаються — то ССД подає до суду на позбавлення батьківських прав. Саме завдяки патронату діти увесь час бюрократичної тяганини живуть в родині, оминають інтернатні заклади.

Згодом вони матимуть можливість потрапити у сімейні форми виховання — дитячий будинок сімейного типу, прийомну сім'ю або їх усиновлять чи візьмуть під опіку. Але з 13 моїх патронатних дітей тільки двоє повернулись до рідних батьків.

”

Наталя Сокурєнко
патронатна вихователька

**Яка підтримка патронатної сім'ї
та хто її надає?**

Оплата праці з державного бюджету

[Порядок оплати послуг патронатного вихователя та виплати соціальної допомоги на утримання дитини в сім'ї патронатного вихователя](#) затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року № 148. Кошти йдуть з державного бюджету.

Оплата послуг патронатного вихователя включає:

- грошове забезпечення у період догляду за дитиною у розмірі **3 мінімальних зарплати на місяць** (3,5 — для ФОПів з урахуванням, що вони самостійно сплачують ЄСВ та єдиний податок)
- у період очікування дитини — **1 мінімальна заробітна** плата.

Сума виплат збільшується на 10%, якщо під патронат влаштовують дитину віком до одного року, дитину з інвалідністю, неповнолітню вагітну, ВІЛ-інфіковану дитину або коли одночасно влаштовано троє і більше дітей.

Оплата услуг помічника патронатного вихователя

Грошове забезпечення послуг помічника — **1 мінімальна зарплата на місяць***.

* з 01.04.2024 розмір мінімальної заробітної плати на місяць становить 8000 грн

Гарантована оплачувана відпустка

За **3 місяці догляду** за дитиною нараховуватимуться **7 днів оплачуваної відпустки**.

Якщо дитина залишатиметься під патронатом довше, за **кожен наступний тиждень** нараховуватиметься **один оплачуваний день** відпустки. Дні можна накопичувати.

Соціальні виплати на дітей, влаштованих до сім'ї патронатного вихователя

Щомісяця на кожну дитину нараховують соціальну допомогу:

2,5 прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку,

для дитини з інвалідністю – **3,5 прожиткового мінімуму**.

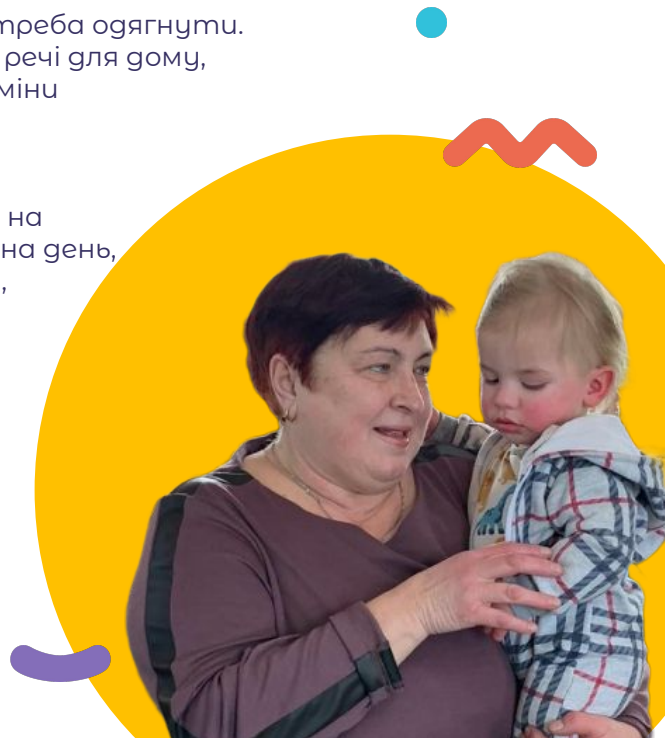
Усі ці кошти витрачаються на харчування, навчання, виховання та інші потреби дитини.

«На ці виплати дитину треба одягнути. Також я маю купити нові речі для дому, школи. Ще потрібні вітаміни та збалансоване харчування.

Орієнтовно витрачаємо на продукти по 150 гривень на день, і це тільки завдяки тому, що в нас свої овочі та яблука»,

— розповідає **Наталія Сокурєнко**, патронатна вихователька.

Підтримка фахівців міждисциплінарної команди (МДК)

Патронатний вихователь **не є офіційним представником дитини**, як, наприклад, його мати чи батько. Усі важливі питання щодо дитини мають вирішуватись спеціалістами Служби у справах дітей та фахівцями міждисциплінарної команди (МДК).

Згідно з [Постановою Кабінету Міністрів № 148](#), ця команда **має комплексно підтримувати** як патронатного вихователя, так і батьків дитини у подоланні ними складних життєвих обставин.

Якщо дитина має інвалідність, до міждисциплінарної команди **залучається представник реабілітаційної або навчальної установи**, в якій виконується індивідуальна програма реабілітації дитини з інвалідністю.

Хто перевіряє роботу патронатного вихователя?

Служба у справах дітей перевіряє умови утримання та виховання дитини, забезпечення її прав та найкращих інтересів у сім'ї патронатного вихователя.

Історія патронатної сім'ї

Тетяна й Тарас Гурські створили патронатну родину ще в жовтні 2011-го.

Їхнє бажання допомагати іншим сім'ям одразу підтримали й дві рідні доньки: як згадує Тетяна, дівчата теж долучалися до виховання малечі, яка знаходила тимчасовий притулок в їхній сім'ї.

За майже 13 років патронатна родина прийняла 30 дітей! Це разом із 7-річною дівчинкою та 8-місячним хлопчиком, які нині перебувають в їхній сім'ї.

Тетяна розповідає, що дітям обов'язково пояснює: вони у її родині тимчасово. І додає, що сама не одразу навчилася легко відпускати малечу. Це прийшло з досвідом.

Повний текст icmopii.com.

Історія патронатної виховательки

У Наталії Сокуренко двоє дорослих дітей, онучка та троє правнуків. Але доглядає вона переважно не кровних дітей.

У минулому журналістка, Наталя присвячує себе роботі патронатною вихователькою. Разом з чоловіком вона приймає дітей, які з різних причин опинилися у складних життєвих обставинах.

За п'ять років у їхньому домі на Київщині перебувало 13 дітей віком від одного до 14 років. Зазвичай їх називають "асоціальними", бо у житті батьків присутні алкоголь та наркотики. У ньому немає місця для щасливого дитинства, тому Служба у справах дітей змушена вдаватись до крайніх заходів — вилучення з сім'ї.

Повний текст на [сайті «ЧП.Життя»](#)

Нова патронатна сім'я з Хмельниччини

Вихователь Михайло та його помічниця — дружина Ольга — мають свох, вже дорослих, дітей. Кілька років тому подружжя думало про усиновлення, але після початку повномасштабної війни вирішили — завдяки патронату зможуть допомогти більшій кількості дітей.

«Діти не мають потрапляти в інтернати, повторювати помилки, а може, і долю батьків. Патронат — це можливість відчувати та побачити, як живуть інші сім'ї. Переїняти певні цінності, взяти щось собі за приклад, здолати складні обставини», — каже пані Ольга.

Повний текст історії сім'ї [тут](#).

Основні законодавчі акти, що регламентують патронат над дитиною:

- [Сімейний кодекс України \(ст. 252-256\)](#)
- [Постанова КМУ від 20.08.2021 року № 893 «Деякі питання захисту прав дитини та надання послуги патронату над дитиною»](#)

Корисна інформація:

- Проєкт «Родина для кожної дитини: розвиток сімейного патронату»: patronat.in.ua
- Єдина державна платформа про усиновлення та сімейні форми виховання: dity.gov.ua

ПАРТНЕРСТВО
КОЖНІЙ ДИТИНІ

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Презентацію підготовлено громадською спілкою «Українська мережа за права дитини» спільно з МБО «Партнерство “Кожній дитині”», за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження». Матеріал представляє позицію авторів і не обов’язково відображає позицію МФ «Відродження».

Українська мережа за права дитини — громадська спілка, що об’єднує 33 громадські організації та благодійні фонди, які працюють заради захисту прав дитини. Проекти Мережі спрямовані на створення й підтримку здорового, щасливого, надійного родинного середовища для дитини, де її особистість та права поважають.

Партнерство «Кожній дитині» — міжнародна благодійна організація, що сприяє реформуванню системи забезпечення прав дитини та розвитку соціальних послуг для вразливих сімей і дітей в Україні з 1998 року.

Міжнародний фонд «Відродження» — один з найбільших благодійних фондів в Україні, що з 1990-го року допомагає розвивати в Україні відкрите суспільство на основі демократичних цінностей. За час своєї діяльності Фонд підтримав близько 20 тисяч проектів на суму понад 350 мільйонів доларів США.